

Anni Pietarinen

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

*Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi
lainsäädännöksi (HE 13/2025 vp)*

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä selvitystä valtion aluehallintouudistukseen liittyen seuraavasti: toteutetaanko aluehallintouudistuksen yhteydessä sisällöllisiä muutoksia ministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön tai aiheutuuko siitä sisällöllisiä muutoksia ministeriön hallinnonalalla. Sosiaali- ja terveysministeriö (jatkossa myös ministeriö) lausuu tässä lausunnossa asiasta työsuojeluvalvonnan näkökulmasta.

Sisällölliset muutokset ministeriön hallinnonalan lainsäädännössä

Uudistuksessa yhteydessä on tehty työsuojeluvalvontaa koskevaan lainsäädäntöön aluehallintouudistuksesta johtuvat välttämättömät muutokset sekä teknisiä korjauksia. Joillain välttämättömillä muutoksilla on vaikutusta lainsäädännön sisällöllisiin ratkaisuihin.

Työsuojeluhallinnosta annettu laki

Työsuojeluhallinnosta annetun lain (16/1993) 4 §:n 1 momentissa säädetään, että työsuojelua koskevien periaatekysymysten käsittelyä, työsuojelun yhtenäistämistä ja edistämistä sekä alan yhteistoiminnan kehittämistä varten on ministeriön yhteydessä työsuojeluneuvottelukunta. Pykälän 2 momentissa säädetään, että 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten on aluehallintoviraston työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen yhteydessä työsuojelulautakunta, jonka kokoonpanon määrää asianomaisen aluehallintoviraston vastuualueen päällikkö.

Jokaisella aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueella on ollut alueellista kolmikantayhteistyötä varten työmarkkinajärjestöjen edustajista koostuva työsuojelulautakunta. Työsuojelulautakuntien toiminnan tarkoituksena on ollut työsuojeluvalvonnan tukeminen ja kehittäminen sekä yhdyssteenä toimiminen työsuojelun vastuualueiden ja alueellisten työsuojelutoimijoiden ja työmarkkinajärjestöjen välillä. Työsuojelulautakuntia koskevan sääntelyn taustalla vaikuttaa kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen nro 81 (Ammattientarkastus teollisuudessa ja kaupassa) 5 artiklan vaatimus siitä, että työsuojeluviranomaisen on ryhdyttävä sopiviin toimenpiteisiin edistääkseen yhteistyötä ammattientarkastushenkilökunnan sekä työnantajien ja työntekijöiden tai heidän järjestöjensä välillä. Työsuojelulautakunnat eivät käytä julkista valtaa, vaan toimivat viranomaisen sidosryhmätyön välineenä.

Aluehallintouudistuksen yhteydessä on välttämättömää muuttaa 4 §:n 2 momenttia, koska lakiehdotuksen mukaan jatkossa ei olisi aluehallintovirastoja eikä näiden vastuualueita, joiden yhteydessä lautakunta voisi toimia. Aluehallintovirastojen lakkauttaminen vaikuttaa myös siten, ettei jatkossa olisi viraston alueelliseen toimivaltaan perustuvaa aluejakoa, jossa alueelliset lautakunnat luontevasti toimisivat.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa Lupa- ja valvontavirastolla olisi tarpeellinen määrä työsuojelulautakuntia. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston osastopäällikölle annettaisiin oikeus päättää työsuojelulautakuntien lukumäärästä sekä niiden kokoonpanosta. Kuten nykyäänkin, lautakunnan kokoonpanossa olisi otettava huomioon edustavimpien työmarkkinajärjestöjen ja muiden työsuojelun kehittämisen kannalta merkittävien tahojen edustus. Erona nykyiseen järjestelmään olisi, että jatkossa työsuojeluosaston osastopäälliköllä olisi oikeus päättää työsuojelulautakuntien lukumäärästä, kun

Anni Pietarinen

aikaisemmin niiden määrä on määritelty laissa perustuen aluehallintovirastojen määrään. Näin mahdollistettaisiin jatkossa ketterä reagointi työsuojeluvalvonnan ja sidosryhmien tarpeisiin ja lautakuntien organisoiminen vastaamaan muuttuvia tilanteita. Lakiehdotuksen mukaan työsuojelulautakunnan tehtävistä, kokoonpanosta, toiminnasta ja sen järjestämisestä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetus työsuojelulautakunnista (53/2010) mahdollistaa muun muassa lautakunnan jaostojen asettamisen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt työmarkkinakeskusjärjestöjen ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden kanssa suunnittelu- ja kehittämistyön työsuojelulautakuntien tehtävistä ja organisoitumisesta jatkossa. Osana kehittämistyötä laaditaan ehdotus lautakuntatyön tarkoituksenmukaisesta organisoitumisesta Lupa- ja valvontaviraston aloittaessa toimintansa osastopäällikön päätöksenteon tueksi. Kehittämistyössä on noussut keskeisenä ehdotuksena esille sellainen vaihtoehto, että Lupa- ja valvontavirastossa toimisi yksi valtakunnallinen lautakunta, jolla voisi olla erilaisia alueellisia tai temaattisia jaostoja. Kehittämistyön päätteeksi ministeriössä valmistellaan työsuojelulautakuntia koskevat tarpeelliset säädösmuutokset.

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta

Lakiehdotuksen mukaan työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 1 §:ään täsmennettäisiin työsuojeluviranomaisen määritelmää ministeriön osalta. Ministeriö toimisi työsuojeluviranomaisena sen hoitaessa tuotteiden turvallisuuden valvontaan liittyviä tehtäviä ja valvoessa työsuojelua koskevien säännösten noudattamista Lupa- ja valvontavirastossa. Tällä lakimuutoksella mahdollistetaan viraston sisäisen työsuojeluvalvonnan suorittaminen.

Muiden hallinnonalojen lainsäädäntömuutokset, joilla on sisällöllisiä vaikutusta työsuojeluvalvontaan

Valtioneuvoston asetus Lupa- ja valvontavirastosta

Lupa- ja valvontavirastosta annettavaan valtioneuvoston asetukseen ei ole sisällytetty nykyisessä aluehallintovirastoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (906/2009) säädettyä vaatimusta, että työsuojelun vastuualueella on oltava sellaisia tarkastajia, joilla on useiden vuosien pituinen käytännön ammattityökokemus (ns. työläistarkastajat) ja että jos viranhoito edellyttää tällaista kokemusta, on ennen viran täyttämistä pyydettävä lausunto keskeisiltä työntekijöiden keskusjärjestöiltä.

Ministeriö toteaa, että aluehallintoviraston virastoasetuksessa olevaa sääntelyä niin sanotuista työläistarkastajista ei olla juurikaan sovellettu viime vuosien aikana. Tarvittava pitkä ammattityökokemus on kuitenkin turvattu työsuojelutarkastajien keskuudessa myös ilman säännöksen soveltamista. Menettelyyn, jossa hakijoista on pyydetty lausunto keskeisiltä palkansaajajärjestöiltä, on soveltamiseen liittyviä ongelmia ja aluehallintovirastot ovat katsoneet sen vaikeuttavan ja hidastavan rekrytointeja. Myös lausunnot annettava merkitys valittavan henkilön valintakriteerinä on ollut epäselvä. Ministeriö katsoo, että menettely ei edistä rekrytoitavien tasapuolista kohtelua eikä sitä voida pitää hyvän hallinnon mukaisena. Ministeriö toteaa myös, että kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksen nro 81:n 7(1) artiklan mukaan ”Sellaisin varauksin, jotka kansallinen lainsäädäntö asettaa julkisiin virkoihin ottamiseen nähden, ammattientarkastajat otetaan toimeensa yksinomaan sen pätevyyden nojalla, mikä heillä on tehtäviensä suorittamista varten”.

Anni Pietarinen

Työsuojeluneuvottelukunnassa käytännöstä ja lainkohtaan liittyvistä haasteista on käyty keskustelua kesällä 2023 ja työmarkkinajärjestöille on ilmoitettu, että mainituista syistä lainkohdan poistamista tullaan ehdottamaan seuraavan virastoasetuksen muutoksen yhteydessä.